

Fekete tus a fehér papíron

Brigovich Lajosra emlékezve

Brigovich Lajossal 1953 őszén találkoztam először a budapesti Állami Szerb-horvát Gimnázium és Tanítóképzőben. Osztálybeliek lehettünk volna, ha a balsors nem szól közbe, ugyanis 1952-ben kellett volna kezdenem, a családi körülmények miatt azonban egy év késéssel érkeztem az iskolába.

Valamennyien – Bács-Kiskun, Pest, Fejér és Békés megyeiek, baranyaiak, csongrádiak, somogyiak, zalaiak, budapestiek – édes keveset tudunk a Vas és Győr-Sopron megyei úgynevezett gradistyei horvátokról, az ausztriai Burgenlandban és a Szlovákiában élő ugyancsak gradistyei horvátságról pedig még annyit sem. Az akkori Magyarországi Délszlávok Demokratikus Szövetsége – a hazai horvátok, szerbek és szlovének kultúrpolitikai szervezete – nemtörődőséggel sajnos maga is nagyban hozzájárult e horvát etnikum történelmi meg nem ismeréséhez.

Az ötvenes évek folyamán és a következő időkben számos tanuló kérte azonban felvételét az említett nemzetiségi oktatási intézménybe, s így találkoztunk *Mersich, Bencsity, Brigovich, Lokotár, Bugnity, Milisity* és *Szlávity* névre hallgató tanuló társainkkal.

Dr. Mándity Marin „*A mi gimnáziumunk*” (Naša gimnazija, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1996) című tanulmánykötetében a következőket állapítja meg: Vas megye horvátok által is lakott községeiből (*Felsőcsatár, Horvátlövő, Horvátsidány, Narda, Szentpéterfa, Ólmod* és *Peresznye*) összesen 51 tanuló, a Győr-Sopron megyei *Bezenye, Horvátkimle* (ma: Kimle), *Kópháza* és *Und* községekből pedig 16 diák érettségizett. 1951 és 1960 között tehát, összesen 67 tanuló került ki a tanítóképzőből. Az Összefoglalóban így szól: „Generációk nevelkedtek és művelődtek itt, hogy azután »éretten« repüljenek” az életbe, és az ország legkülönbözőbb pontjain, a társadalmi szférák széles skáláján töltsék be a küldetésüket. Innen került ki a horvát nemzetiségi óvónők, tanítók, tanárok és művelődési dolgozók nagy része. Ezért is emlegették *a mi gimnáziumunkként* az intézményt, amely 1993-ban két, egymástól független, önálló irányítás alatt működő horvát és szerb iskolává alakult át. A szerbek a Rózsák terén maradtak, a horvátoknak új iskola épült az Örs vezér terén. Ezzel a félévszázados magyarországi horvát középoktatás új fejezete kezdődött el.

Brigovich Lajos egyike volt azoknak, akik az ötvenes években kikerült első nemzedékből – a szó legnemesebb értelmében – „népi tanítóként” kiemelkedtek. A horvát nyelv és a rajz oktatójaként fá-

radhatatlan közművelődési és társadalmi munkát végzett. Képzőművészként a horvátság képviselőtében vált közismertté.

Egy gradistyei horvát család hatodik fiúgyermekéként 1938. július 6-án született, a Vas megyei Peresznye községben. Az általános iskola elvégzését követően, 1952-ben került a budapesti Állami Szerb-horvát Gimnázium és Tanítóképzőbe, ahol 1956-ban érettségizett. A rajzolás és festészet alapismereteivel már gyermekkorában megismerkedett. Idősebb bátyjától leste el a fogásokat, aki építészeti egyetemi hallgató volt, a képzőművészet felé azonban a tanítóképző rajzszakos tanárnője, *Pummer Vilma* indította el.

Pedagógusként első állomása, a magyar-osztrák határmenti Ólmod község volt, majd négy éven keresztül szülőfalujában és végül – 1962-től negyven évig, nyugdíjazásáig – Horvátsidányban tanított. 1974-ben a Pécsi Tanárképző Főiskola képzőművészeti szakán diplomázott.

Nagy szakértelemmel és szeretettel örököltette meg – tussal, majd ecsettel – közvetlen környezetét, a peresznyei, ólmódi, horvátsidányi, kőszegi tájakat, az ott élő embereket. Több mint harminc kiállításon mutathatta be műveit. Nemcsak idehaza, hanem Ausztriában és Horvátországban is, így például Budapesten, Pécsen, Kőszegen, Szombathelyen, a burgenlandi Eisenstadtban (Kismarton), Zágrábban és Zaprešćeben láthatták a képeit.

A fotózásnak is szerelmese volt. Környezetének krónikásaként, anyanyelvén tudósított a nemzetiségi rendezvényekről. Az ólmódi és horvátsidányi fa-lumúzeum megalakítása mellett házatáján lévő „paj-

tájában” külön honismereti gyűjteményt alapított: melyben másfélezer régi fényképezőgép, imakönyvek, különböző dokumentumok, írógépek és töltőtollkészletek sokasága dicsérte szorgalmát. Ugyancsak megalapítója volt a horvátszidányi tamburazekarnak és énekkarnak, valamint rendezője a helyi horvát Színházi Körnek. Rajzai számos hazai horvát kiadványt, cikket gazdagítottak. Tanítványainak illusztrációival jelent meg például *Stopama djetinjstva* (Gyermekkorom nyomdokain) című gyermekverseket tartalmazó kötetem (1989), a *S bačvanske ravnice* (A bácskai rónaságról) című könyvem (1997) borítóját és belső képeit pedig ő maga készítette.

A Vas megyei Közgyűlés Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Bizottsága és a Vas Megyei Millecentenáriumi Szervező Bizottsága támogatásával, 2004-ben *Szülőföld* címmel adták ki Brigovich Lajos válogatott grafikáit. Ugyancsak a Croatica Nonprofit Kft. gondozásában, jelent meg 2016-ban – Brigovich örökösei: felesége, Janka és leánygyermek, Anikó engedélyével, az Emberi Erőforrások Minisztériumának támogatásával – a *Tajne. Slike Lajoša Brigovića iz djel-*

aonice (Festmények Brigovich Lajos műterméből) album, amelybe a több mint négyszáz alkotásból álló életművéből százötven képét válogatták. *Művei egy részét szülőfaluja, Peresznye művelődési házának ajándékozta, ahol azok állandó kiállításként megtekinthetők.*

Brigovich Lajos 76 éves korában, váratlanul hunyt el 2015-ben. A horvátszidányi temetőben helyezték örök nyugalomra. Személyében a hazai horvátság – elsősorban a gradistyei – olyan embert veszített el, aki egész életét a horvátság szolgálatába állította. Saját ars poeticáját így fogalmazta meg:

*„Szülőföld csodálatos határ,
a hívó hangja,
földrögének súlya,
levegőjének illata, íze,
az ember és munkájának becsülete,
gyönyörű táj, megkapó,
marasztaló környék...
Fekete tus a fehér papíron...”*

Dékity Markó

